

3. qui, cessante causa, non redit, aut non revocat conjugem;
4. qui existente quidem separandi causa, at periculo non urgente, cum gravi scandalo iudicis ecclesiastici interventum, si possit, non exspectat;
5. qui, periculo id exigente, a conjugate reo non vult recedere.

Sectio III.

De personis contrahentibus seu de iis, quae requiruntur, ut licite et valide contrahere possint.

⁷¹⁴ Matrimonialis contractus, quum Ecclesiae jurisdictioni subiaceat, certis legibus canonicis regatur oportet, sicut alii contractus civilibus legibus reguntur. Quasdam leges circa matrimonium hucusque jam notavi. Praecipuae autem leges, quae ipsos contrahentes spectant, sunt canonicae de impedimentis matrimonii, ad quae tota tractatio de personis contrahentibus restringitur.

Impedimenta duplicis generis sunt: 1) *impedientia*, i. e. quae aut matrimonium quodlibet aut certa quaedam matrimonia quibusdam reddunt illicita, ut sunt valida; 2) *dirimentia*, quae reddunt matrimonium ipso facto nullum et irritum, seu quae efficiunt, ne certi quidam contractus matrimoniales validi fieri possint.

Caput I.

De impedimentis impedientibus.

Ex impedimentis impedientibus alia sunt naturalis, alia ecclesiastici juris. Juris naturalis sunt: sponsalia, vota quaedam (adde certo quodam sensu: cultus disparitatem); juris ecclesiastici, in quantum etiam nunc viget, numerantur: Ecclesiae prohibitio sive generalis sive specialis, tempus prohibitum seu clausum. Omnia impedimenta simul habes collecta:

„Ecclesiae vetitum, tempus, sponsalia, votum.“

§ 1.

„Ecclesiae vetitum.“

I. *Specialis* prohibitio fieri potest ab Ecclesiae praesulibus, scilicet ab Episcopo, S. Congregatione, Papa, si nimirum gravis causa est, ne v. g. ex matrimonio inter certas personas ineundo oriatur scandalum, publicum damnum, graves inimicitiae etc., aut si gravis suspicio est, ne forte inter personas contracturas existat impedimentum dirimens, aut jus tertii per illud matrimonium laedatur.

Item accidit, ut specialis prohibitio a S. Congregatione contra mulierem fiat, quae objiciens, se cum ignorantia rei matrimonialis matrimonium iniisse, solutionem matrimonii rati nondum consummati pe-

tiit. Quodsi tali petitioni S. Pontifex annuit, consuevit severa prohibitio adjungi, ne mulier illa unquam, inconsulta S. Congregatione, aliud matrimonium inire audeat: v. Acta S. Sedis vol. V. pag. 553 ex S. Congr. Conc. 18. Dec. 1869.

II. *Generales* prohibitiones plures sunt: 1) ne ineatur matrimonium nisi bannis praemissis, de quo supra actum est; 2) ne a filiis familias matrimonium ineatur sine consensu vel consilio parentum. Verum si parentes injuste dissentiant, filii hac in re sui juris esse debent; at si lex civilis parentum consensum severius urget, propter externa mala et pericula parochi plerumque nihil relinquitur, nisi ut studeat parentes et filios ad concordiam permovere: — quod impedimentum potius juris naturalis est, ab Ecclesia solum confirmatum.

Idem dici debet de cultus disparitate, quae inter catholicum et acatholicum baptizatum existat; quod aliis verbis matrimonium *mixtum* vocatur. Disparitas enim cultus, quae inter baptizatum et non-baptizatum existit, constituit impedimentum dirimens¹.

De matrimoniis mixtis.

1. Ecclesia haec matrimonia mixta communiter improbat atque ⁷¹⁵ detestata est; imo jam jure naturali et divino plerumque reprobantur.

2. Prohibitio juris naturalis et divini fundatur, ut jam supra *de sponsalibus* dictum est, in periculo perversionis, quod conjux catholicus subit, et in periculo, quod contra debitam proles educationem in vera religione oritur. — At quoniam haec pericula nondum sunt formaliter peccata, fieri potest, ut propter causam proportionate gravem et propter illorum periculorum diminutionem illa naturalis legis prohibitio aut cesset aut non amplius sit gravis.

Hinc: 1) Propter magnum bonum publicum ejusmodi matrimonium mixtum licitum evadere potest, etiam manente periculo non levi, modo pars catholica animum firmum gerat huic periculo non cedendi, sed obstandi².

¹ Circa matrimonium cum viro franco-murario die 21. Febr. 1883 hoc responsum a S. Officio datum est. Videlicet ad Quaesitum: „Utrum juramentum massonicum non retractatum considerari et tractari possit et debeat ad instar impedimenti matrimonii impedientis vel etiam dirimentis; et quae cautela exigi debeant, ut matrimonium puellae catholicae cum viro franco-muratore jurato licite vel etiam valide a parochi benedici possit“ *Resp.* datum est: „Quod attinet ad matrimonium, in quo una pars contrahentium clandestinis aggregationibus notorie adhaeret, donec Apostolica Sedes generale decretum hac in re ediderit, oportet, ut Pastores caute et prudenter se gerant; et debent potius in casibus particularibus ea statuere, quae magis in Domino expedire judicaverint, quam generali regula aliquid decernere; omnino vero excludatur celebratio sacrificii Missae, nisi quando adjuncta aliter exigant.“ (Ex folio angl. „*The Tablet*“ Suppl. Jun. 27. 1885.)

² Cf. hac de re Lugo *de sacram. in gen.* disp. 8 sect. ult., et *de fide* disp. 22 n. 33. In iis tamen, quae doctissime ibi disseruntur, id fac advertas, supponi ab illo scriptore eas leges etiam civiles, quae jus catholici conjugis vindicare paratae

2) Si vero ob personarum locorumque adjuncta illa pericula evanuerunt, vel potius levia evaserunt, etiam magnum bonum privatum potest tale matrimonium honestum reddere. Pro ejusmodi bono aliquando haberi potest satis magna spes partem acatholicam ad veram fidem convertendi.

3) Si autem pericula illa non omnino cessant, vere gravia tamen non amplius sunt, aut ex altera parte ex illo mixto matrimonio bonum quidem, sed non adeo magnum, neque commune sperare licet: fieri potest, ut hoc matrimonium contrahi, mortale peccatum contra legem naturalem non amplius sit, a veniali tamen peccato non excusetur.

4) Ecclesia, si a lege sua, praesertim ob privatas causas, in matrimonio mixto dispensat, semper has conditiones urget: a) ut conjugii catholicae liberum relinquatur religionis exercitium; b) ut omnes liberi in catholica religione educantur; c) ut spes sit acatholicam partem ad fidem convertendi vel, „ut a parte catholica conjugis acatholici conversio pro viribus curetur“: ita ex facultatibus a Pio IX. datis, v. Bangen II. p. 161 et in Concil. prov. Angl. Westmon. I. decr. XXII, 6. Quarum conditionum duae priores per stipulationem cum conjuge acatholico in tuto positae esse debent. Praeter illas conditiones verificatas gravis causa illius matrimonii ineundi requiritur. Quare qui sine illis conditionibus et causis sibi per Ecclesiam mixtum matrimonium licere putant, sibi ipsi illudunt. Imo si Ecclesia non semper ita severe inquit, num omnes conditiones, velut tertia, vere impleantur vel in tuto positae sint, aut si ad majora mala praecavenda ex prava contrahentium voluntate causam dispensandi sumit: talis dispensatio est potius negativa quaedam permissio seu tolerantia „propter cordis duritiam“, neque legis naturalis prohibitionem ullâ suâ vi destituit.

Unde sequitur, sponsos, etiam obtenta dispensatione Ecclesiae, saepe sponsalibus nullatenus ligari, neque semper in ineundo matrimonio a peccato, sive gravi, sive saltem veniali, liberos esse. Quare, nisi alia gravis causa obstat, etiamtum non raro suaderi potest, imo si fructus speratur, suaderi debet, ut ab illo matrimonio desistant; ante sponsalia et dispensationem multo etiam severius retrahendi communiter sunt. Cf. supra sect. I. c. 1 § 3 n. 668.

3. Facultas dispensandi ab ecclesiastica lege matrimonia mixta prohibente ordinario jure Episcopis non competit, sed R. Pontifici reservatur. Attamen in regionibus haereticorum, maxime in dissitis, vi privilegii non raro Episcopis haec dispensandi facultas conceditur¹. — Juvat autem

sint. Quod quum nostris temporibus vix ullibi praestetur, atque propterea periculum catholicae partis augeatur, sane hodie longe difficilius matrimonium mixtum a culpa excusare possumus. — Ceterum si gravissima causa publica matrimonium mixtum suadet, sententia Castropal. (de matr. disp. 4. punct. 11 n. 12) probari potest: „Quinimo verum existimo cum Bas. Pontio, posse catholicum cum haeretico matrimonium contrahere cum periculo subversionis, animo tamen firmo praedictae subversioni non assentiendi, si ex subeundo tali periculo magni fructus sperentur, v. g. multorum conversio, catholicorum status tranquillitas, et Ecclesiae catholicae non leve augmentum; Pontificemque debere in sua lege ecclesiastica dispensare, quia periculum peccandi subire non est intrinsece (absolute) malum, quin ex rationabili causa honestari possit etc.“

¹ Notum est, Pium VIII. 25. Martii 1830 contulisse Episcopis Borussiae amplam facultatem circa matrimonia mixta. At vix ullum documentum est, ex quo melius constet, quantopere Ecclesia haec matrimonia detestetur, quam et illa Constitutio

affere decretum S. Sedis de limitatione talis privilegii ex literis Praefecti S. Congreg. de Propag. Fide 30. Aug. 1865: v. Acta S. Sedis vol. II. pag. 672:

„Relatum est Apostolicae Sedi, abusum hunc non raro contigisse, ut videlicet Itali, qui in exteris dioeceses proficiscuntur atque in iis peregre versantur, dispensationes obtineant super impedimento mixtae religionis. Ne unquam igitur ejusmodi factum instauretur in posterum, SS. Dominus Noster Pius PP. IX. de consilio Eminentissimorum Patrum gener. Inquis. censuit in Domino praecipendum, ut omnes et singuli Episcopi, qui facultate instructi sunt dispensandi super dicto impedimento, certiores efficiantur, in ejusdem usu excipi Italos, de quibus non constat Italicum domicilium omnino deseruisse.“

4. Quid vero tenendum sit de mixto matrimonio, quando de baptismo acatholicae partis non certo constat, vide infra in impedimento dirimente „disparitatis cultus“.

§ 2.

„Tempus.“

Conc. Trid. sess. 24 de ref. matr. cap. 10 statuit: „Ab adventu⁷¹⁷ Domini N. J. Chr. usque in diem Epiphaniae, et a Fer. IV. Cinerum usque in Octavam Paschatis inclusive antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari, sancta synodus praecipit; in aliis vero temporibus nuptias solemniter celebrare permittit.“ Ergo:

1. Tempus clausum ad assignatos dies nunc restringitur; quamquam antea latius patebat.

2. Jure communi nihil prohibetur, nisi solemnitas, i. e. tum solemnitas nuptiarum benedictio, tum externa pompa, festivi lusus, solemniora

Pontificis et subsequens instructio per Card. Albanum transmissa: v. Avogadro „del Matrimonio“ parte IV. Documenti n. 109 et 110.

Potissimum haec notatu digna sunt:

„Ignotum vobis non est, Ecclesiam ipsam a connubiis hujusmodi, quae non parum deformitatis et spiritualis periculi prae se ferunt, abhorrere: atque ideo Apostolicam hanc Sedem summo semper constantique studio curasse, ut canonicae leges matrimonia eadem prohibentes religiose custodirentur. Quodsi Romani Pontifices a sanctissimo illo canonum interdicto nonnunquam dispensasse inveniuntur, id profecto graves ob causas et aegre admodum fecerunt, suisque dispensationibus adijcere consueverunt conditionem expressam de praemittendis matrimonio opportunis cautionibus etc.“

Instructio autem subsequens, qua amplior quaedam facultas datur circa matrimonia mixta revalidanda, etsi non omnes leges canonicae servatae sint, finitur hisce verbis: „Post haec Sanctitas Sua ad crucifixi pedes provoluta protestatur, se ad tolerantiam praedictam ea dumtaxat de causa adduci, seu verius pertrahi, ne graviora religioni catholicae incommoda obveniant.“

Cf. etiam Ben. XIV. de syn. dioeces. l. 6 cap. 5 n. 3 et l. 9 cap. 3 n. 5: „Vix evenire posse, ut a connubiis catholicorum cum haereticis ea pericula amoveantur . . . verum id non omnino impossibile esse“; quare etiam censet, temerarium esse, omnia illa matrimonia mixta, quae ineantur cum dispensatione Pontificia, dici nihilominus illicita, aut — quod pejus sit — dispensationem illam licite concedi non posse nec potuisse. — Dein Conc. plen. Balt. II. app., Coll. Lac. IV. col. 573.

nuptiarum convivium. Quare, exclusa solemnibus benedictione, ritu ecclesiastico matrimonium iniri non prohibetur.

3. At jure locali in variis locis ad ipsam matrimonii celebrationem tempore clauso Episcopi licentia requiri potest. Ibi igitur haec Ordinarii licentia debet matrimonium praecedere. Cf. Conc. Prag. anni 1860 in Coll. Lac. vol. V. col. 519.

§ 3.

„Sponsalia.“

718 Quomodo sponsalia impediunt matrimonium cum alia persona ineundum, supra satis dictum est. Neque Ecclesia in ea re valet dispensare, siquidem nemini fas est jus alienum laedere, nisi forte tam gravis causa exurgit, propter quam per publicam auctoritatem alienum jus exstingui possit. Quod in sponsalibus accidit quidem, sed raro.

Ceterum si contra priora sponsalia cum alia persona matrimonium initur, hoc validum est, simili modo ut quaelibet res promissa, etsi contra fidem datam alienetur, alienatur tamen valide.

§ 4.

„Votum“ seu certa quaedam vota.

719 Vota, quae matrimonii impedimentum impediens, non dirimens, constituunt, quatuor vel quinque enumerantur: 1) votum non nubendi seu coelibatus, 2) votum virginis, 3) votum (perpetuae) castitatis, 4) votum suscipiendorum sacrorum ordinum, 5) votum ingrediendae religionis.

Tria priora vota, quum similitudinem inter se habeant, ab ipsis voventibus aliquando confunduntur, ita ut non statim pateat, quale fuerit votum emissum. Quae dubitatio, si solvenda est, ex inquisitione de *objecto* et de *motivo* voti auferri aliquando potest. Nam votum coelibatus, si vocem premas, habet pro *objecto*, quod illicitum fiat, *unicum actum ineundi matrimonii*: igitur non formaliter, sed consequenter tantum inducit obligationem perfectae castitatis. — Votum virginis pro *objecto* prohibito habet *illud primum peccatum consummatum*, quo virginitas laeditur, i. e. voluntariam seminis effusionem, si de viro agitur, sive per copulam, sive per pollutionem fit; si de muliere agitur, copulam aut innaturalem corporalis integritatis laesionem culpabiliter factam. — Votum castitatis formaliter et per se quemlibet actum castitati contrarium sive externum, sive internum ex motivo religionis prohibendum facit.

Si ergo de *objecto*, quod vovens intendit, satis constat, de nomine, quo vocet suum votum, nihil amplius curandum est. Neque raro accidit, ut dicentes virginitatem intelligant perfectam castitatem.

Sed si ex *objecto* promisso dubitatio auferri nequit, adjumentum praebere potest inquisitio circa *motivum*, quod vovens intenderit. Qui enim 1) ex voluntate *declinandi onera* matrimonialia vovit, praesumitur vovisse coelibatum, nisi aliud constat; 2) qui impulsus est ex desiderio specialem aureolam virginum sibi comparandi, vel propter eximiam pulchritudinem castitatis perfectae *nunquam laesae*, virginitatem presse sumptam; 3) qui ex amore ipsius virtutis puritatis permotus est, formaliter castitatem vovisse dicendus est.

Porro pro diversis illis votis diversum iudicium ferendum est de eo, qui, voto non obstante, matrimonium iniiit. Votum scilicet ex se obligat ad rem promissam praestandam, idque quoad non evaserit impossibilis vel alieno juri contraria, nec dispensatione fuerit condonata.

I. Circa votum *non nubendi*:

720

1. Qui nihilominus matrimonium iniiit, graviter peccavit.
2. Sed, inito matrimonio, per votum non impeditur, quominus matrimonio utatur; siquidem votum non amplius *objectum* possibile habet.

II. Circa votum *virginis* presse sumptae:

1. Votum graviter laeditur primo actu consummato contra castitatem.
2. Post tale peccatum contra votum commissum obligatio non contrahendi matrimonii per se non amplius existit, quia votum impossibile factum est.

3. Qui virgo iniiit matrimonium, vix non semper ineundo matrimonium graviter peccat, quia aut habet voluntatem consummando matrimonium votum formaliter violandi, aut votum servare sibi *jure impossibile* reddit — siquidem, conjuge postulante, matrimonium consummare debet.

Excipi debet theoretice 1) casus, quando contrahens matrimonium propositum habet intra legitimum tempus ingrediendi religiosum ordinem: at nisi hoc alteri conjugi antea dixit, generatim eam decipiendo graviter peccat; 2) casus matrimonii virginei mutuo consensu ineundi, si ita agendi causa gravis adsit, quod nostris temporibus sane difficulter permittitur.

4. Vi voti autem, qui virgo matrimonium iniiit, non tenetur ad ingrediendum religiosum ordinem — siquidem id multo plus est, quam quod vovens promisit.

5. Neque ad servandam interim virginitatem videtur ex voto obligari, ut per priores duos menses ab usu matrimonii abstineat. Nam quum votum simpliciter servari ipsi impossibile factum sit, seu quia ad actum voto contrarium ex justitia erga alterum conjugem absolute obligatur: parum referre videtur, utrum hanc obligationem ad breve tempus differat necne.

III. Circa votum *perpetuae castitatis*.

721

Castitatis voto ligatus: 1. ineundo matrimonium graviter peccat, quia sese constituit in impossibilitate votum suum servandi. Theoretice excipe idem, quod supra in II. ad 3 excepi.

2. Neque petere neque reddere potest debitum conjugale, quoties alter conjux id jure suo exigere non potest; ergo a) in primo bimestri, b) quoties per adulterium vel incestum jure suo alter privatus est.

3. Attamen religionem ingredi probabilius non tenetur ex ratione supra data.

4. Elapso bimestri, alteri conjugi debitum petenti reddere debet, quoties petit jure suo utens: petere autem per se nunquam ipse potest. Nam ex una parte ipse per se voto ligatus manet, ideoque illud servare debet, quantum sibi licet: alteri autem petenti debitum negare, injustum ac proin illicitum est. — Ceterum expedit, quam primum dispensationem a voto quaerere, ne perpetuum sit periculum contra

votum agendi: haec autem dispensatio sic concedi consuevit, ut matrimonialis castitatis laesio *maneat* etiam vi voti interdicta adeoque tum contra castitatem, tum contra religionem malitiâ sit infecta.

5. Post mortem conjugis novum matrimonium inire non licet, nisi dispensatio a voto absolute facta est, eaque ex causa absolute, non solum relate ad primum matrimonium existente: nam alias etiam dispensatio ipsa a voto castitatis ad hoc vel illud matrimonium ineundum vel continuandum ipsius matrimonii durationem non excedit.

NB. Quae de voto perpetuae castitatis dicta sunt, facile applicantur ad votum castitatis temporaneum, quando aliquis ante tempus elapsam matrimonium inierit.

722 IV. Circa votum suscipiendi sacros ordines.

1. Qui cum tali voto matrimonium inire, peccat, sese in impossibilitatem servandi votum conjiciens: siquidem post initum matrimonium ipsi liberum non amplius est sacros ordines suscipere — nisi cum restrictione supra data simul religiosus fieri velit.

2. Quamquam ad religiosum statum amplectendum probabilius non tenetur, obligatur tamen ad suscipiendos sacros ordines, si uxor a) consensum dedit atque conditiones a sacris canonibus praescriptas servare vult, b) aut irreparabiliter jus conjugale amisit, c) aut mortua est: excipe nihilominus, si propter filios generatos et educandos vel alias obligationes ex matrimonio exortas susceptio sacrorum ordinum moraliter impossibilis, aut ipse non satis aptus evasit.

3. Contractum vero matrimonium — nisi spes fundata sit illud per religiosam professionem alterutrius conjugis dissolvendi, ad quod neuter tenetur — statim consummari potest, atque marito sine novo peccato debitum conjugale et reddere et petere pro arbitrio licet.

723 V. Circa votum ingrediendi religionem.

1. Cum restrictione jam saepius allata sub II. et III. graviter peccat, qui cum tali voto matrimonium inire, quia sese exponit saltem gravi periculo voti laedendi, aut conjugis decipiendi. — Imo qui cum voluntate matrimonii consummandi illud contrahit, hoc proposito in se sumpto graviter contra votum peccat.

2. Inito matrimonio, tenetur a consummatione abstinere atque intra spatium duorum mensium religionem ingredi — nisi praestet, dispensationem a voto implorare. Prima igitur matrimonii consummatione graviter peccatur contra votum, quia eo ipso facultas implendi votum praecluditur.

3. Consummato autem semel matrimonio, nisi altera pars consentit aut propter jus suum amissum consentire debet in perpetuam separationem, et reddi et peti potest debitum conjugale, siquidem castitas in se non est promissa, sed promissum tantum est, dependenter a professione religiosa castitatem promissum iri: quod nunc impossibile factum est.

4. Quoties jus alterius conjugis non amplius obstat, sive quod in continentiam consentit, sive quod per peccatum amisit jus suum, sive

quod mortua est, obligatio voti reviviscit: nisi tamen ex matrimonio et obligationibus inde exortis conditio voventis adeo notabiliter mutata est, ut assumptio statûs religiosi aut impossibilis aut nimis gravis sit.

Dispensatio ab illis votis ex sufficienti causa concedi potest ab Episcopis jure ordinario; excipe: 1) si matrimonium nondum contractum sit, votum perpetuae et perfectae castitatis, 2) votum religionis, quod etiam post contractum matrimonium per se obligat. Si qui alii ea potestate potiuntur, aut Episcopi aliive majore facultate utuntur, id ex privilegiis specialiter datis repetendum est.

§ 5.

Appendix de dissensu parentum atque lege civili matrimonium vetante.

I. Dissensum parentum *justum* ob stare, quominus matrimonium⁷²⁴ inire liceat, supra de sponsalibus tractantes diximus: quare recte inter impedimenta impedientia numerari potest. Quando dissensus parentum sit *justus*, quando non ita, ibi expositum habes.

II. Similem causam habemus in dissensu legis civilis: modo plane inter justos limites concludatur.

Nimirum: 1. lex civilis certo nequit statuere impedimenta matrimonii dirimentia.

2. Nihilominus ex gravi causa potest aliquando certis matrimoniis *legalem* agnitionem denegare atque ita sequelas *civiles* ex matrimonio alioquin oriundas non agnoscere. — Quod ut fiat, sane ratio omnino gravis requiritur: neque per se ejusmodi causas lege sua statuere potest, nisi ex consilio cum Ecclesia habito.

Quodsi civilis auctoritas ultra fines suae potestatis impedimenta ponit: potest fieri, ut civibus tamen obligatio incumbat eas leges servandi, non quod leges istae ex se obligationem in conscientia creent, sed quia ratio avertendi grave damnum tum proprium tum futurae prolis obligationem gravem valet inducere ad ea, quae ex natura sua non sunt illicita.

Huc refer, quae hodie de *matrimonio civili* statui consueverunt. Ini-⁷²⁵ quum sane est, illam civilem matrimonii ineundi declarationem postulare, *antequam* coram Ecclesia contrahatur, atque sprete veri matrimonii declaratione hanc solam civilem formam pro legitimo connubio habere¹: at si

¹ At quid agere licebit judici vel alteri viro in publico munere constituto, coram quo matrimonium contrahere cives secundum leges possunt vel jubentur, si ipse scit vel videt, eos hac sola civili caerimonia contentos fore? Potestne eos admittere atque ita cum eorum peccato cooperari?

R. 1. Id non licet sine gravi causa. Atque sane gravior etiam causa esse debet, ubi matrimonium sic contractum coram Deo invalidum est, i. e. ubi lex Tridentina circa clandestinitatem viget, quam ubi lex illa non viget, quia gravius peccatum committitur a contrahentibus in priore, quam in posteriore casu. Dein gravior omnino causa accedere debet, quando nupturientes tantummodo per leges *possunt* civile matrimonium inire, quam requiritur, quando *tenentur*. — R. 2. Ubi fieri potest sine graviore incommodo, judex seu magistratus conari debet, num forte commotione sua nupturientes ad meliorem frugem reducat. — R. 3. Si vero nihil efficere potest, ex repulsa autem nupturientium grave sibi damnum timet, eorum consensum

sine illa civili forma tandem civitas conjunctionem pro legitima non habet, nihil relinquitur, nisi ut fideles hanc etiam iniquam legem servant, id semper caventes, ne hanc ipsam matrimonii declarationem pro vero et legitimo consensu habeant, sed pro mera caerimonia profana. Videlicet ipsa Sancta Sedes id declaravit, *per se* declarationem matrimonialis foederis civilem faciendam esse *post* matrimonium coram Ecclesia in initum; sed si lex civilis id ordine inverso exigat, fideles, ne gravibus damnis exponantur, isto inverso ordine agere posse; nihilominus eos instruendos esse, ne tum jam gerant animum veri matrimonii coram Deo contrahendi, quo melius praecaveatur periculum in locis, ubi lex Tridentina non viget, matrimonii ineundi clandestine.

Caput II.

De impedimentis dirimentibus.

§ 1.

Praevie notanda.

⁷²⁶ I. Ecclesia habet potestatem, eaque sola, impedimenta matrimonii dirimentia statuendi.

II. Leges impedimenta dirimentia statuentes generatim neque propter grave incommodum contrahentium, neque propter legis ignorantiam cessant.

III. Scierit igitur cum impedimento dirimente, quamdiu subsistit, matrimonium sive contrahere, sive consummare non licet.

IV. Haereticos baptizatos generatim impedimentis etiam ecclesiasticis subjacere, dubitari non debet: nisi forte in certo quodam impedimento contraria voluntas Ecclesiae probata fuerit.

Fusior explicatio. Ad I. nota: 1. Ecclesiam *sua* potestate impedimenta dirimentia statuere posse, nemo, salva fide, negare potest.

Trid. sess. 24 can. 4 ita definit: „Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, aut in eis constituendis errasse, a. s.“, et can. 12: „Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, a. s.“

Insuper Pius IX. in damnatione operum Nuytz, professoris Taurinensis, per Breve „*Ad Apostolicam*“ 22. Aug. 1851 inter alias has theses proseripsit (v. *Syllab.* thes. 68—70 et 74): „Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt. — Ecclesia

ut testis recipere et adnotare potest. Quare generatim id licebit, ubi secundum leges tenentur nupturi ad civile matrimonium, sive lex Tridentina viget, sive non viget: quia magistratus, nisi consensum recipiat, muneri suo cedere cogitur; ubi solum permittitur civile matrimonium, at simul ejusmodi clandestinum matrimonium valide in initum, causa mediocriter gravis iudicem seu magistratum excusare videtur; ubi vero, matrimonio civili non praescripto, sed permissio, clandestina matrimonia sunt invalida, causa longe gravior adesse debet, ut magistratui talem actum coram se peragi permittere liceat.

sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata erat. — Tridentini canones, qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici, vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt. — Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.“

2. Ratione doctrina vera facile fulciri potest. Quidquid enim est de ⁷²⁷ ea civili potestate, quae in ordine mere naturali, aut Ecclesiam divinitus non instituta, existeret: id saltem certissimum est, matrimonium inter Christianos ad sacramenti rationem evectum esse, atque eo ipso evasisse rem sacram, vel potius sanctitate majore auctum esse, ideoque matrimonium ipsum a religiosa, non a politica auctoritate regi debere. (Cf. ea, quae supra dicta sunt sect. praec. c. I. n. 683 et 684.)

Quare, licet cum multis scriptoribus asseratur, apud infideles politicam auctoritatem, quatenus non mera politica potestas est, sed simul curam religionis saltem naturalis gerere debeat, legiferam potestatem circa matrimonialem contractum ejusque impedimenta exercere; tamen apud Christianos id solius Ecclesiae esse, ille tantum negaverit, qui Christum divina potestate Ecclesiam suam instituisse negare ausus fuerit.

Ex eo autem solo, quod Ecclesiae, tamquam sacrae potestati publicae, causae matrimoniales subsunt, pronum est concludere, ab ipsa impedimenta dirimentia statui posse. Sicut enim publica auctoritas generatim pro bono communi statuere quaedam potest, quibus contractus suo foro subjecti invalidi fiant; ita etiam Ecclesia quaedam statuere potest, quae in certis adjunctis contractum matrimonialem, alioqui non invalidum, invalidum reddant. — Et re quidem vera pro bono communi et pro servanda matrimonii sanctitate utilissimum, imo pro circumstantiis necessarium esse potest, ut ea, quae lex naturalis libera reliquerat, restringantur.

3. Quantam autem prudentiam Ecclesia suis legibus impedimenta illa dirimentia sustinuerit, quantisque cum damnis humani generis ea negligantur, ex statistica, quam vocant, colligere licet. Omnis enim generis morbi et defectus naturales inveniuntur potissimum in sobole ex matrimoniis secundum canonicas leges irritis procreata. Sed haec nostrae partes non sunt fusius prosequi.

Ad II. 1. Generalis regula est, impedimenta dirimentia, sicut ⁷²⁸ quaslibet leges irritantes non propterea cessare, quod in certis casibus singuli homines gravissimo incommodo vel damno premantur. Num et quando haec regula exceptionem sive veram sive apparentem admittat, melius postea in ipsis singulis impedimentis pertractandis notabitur.

2. Leges mere irritantes, non solum quas ipsa natura statuit, sed etiam quae positive humanitus latae sunt, etiam ignorantes seu nescientes afficiunt, ita ut propter ignorantiam sive facti, sive juris impedimentum dirimens non cesset. Non plane eadem dicuntur, quando lex irritans est in poenam criminis. De his vide, quae circa impedimentum criminis dicturi sumus.

Ad III. 1. Quum impedimenta dirimentia efficiant matrimonium nullum, clarum est, eos, qui sic contraxerint, si vitam conjugalem agant, fornicarios esse et concubinarios, utut materialiter tantum, si ipsi nulli-